

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

7 noiembrie 2013*

„Rețele și servicii de comunicații electronice — Directivele 97/66/CE, 2002/19/CE, 2002/20/CE, 2002/21/CE și 2002/22/CE — Domeniu de aplicare *ratione materiae* — Furnizarea unui pachet de bază de programe de radio și de televiziune accesibil prin cablu — Cesionarea de către o comună a rețelei sale de cablu unei întreprinderi private — Clauză contractuală care privește tariful — Competențele autorităților naționale de reglementare — Principiul cooperării loiale”

În cauza C-518/11,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de *Gerechtshof te Amsterdam* (Țările de Jos) prin decizia din 4 octombrie 2011, primită de Curte la 10 octombrie 2011, în procedura

UPC Nederland BV

împotriva

Gemeente Hilversum,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul M. Ileșič, președinte de cameră, domnul C. G. Fernlund, domnul A. Ó Caoimh, doamna C. Toader și domnul E. Jarašiūnas (raportor), judecători,

avocat general: domnul P. Cruz Villalón,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 21 noiembrie 2012,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru UPC Nederland BV, de P. Glazener și de E. Besselink, avocatul;
- pentru Gemeente Hilversum, de J. Doeleman și de G. van der Wal, avocatul;
- pentru guvernul olandez, inițial de C. Wissels și ulterior de M. Bulterman și de B. Koopman, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de A. Nijenhuis, de P. Van Nuffel și de L. Nicolae, în calitate de agenți;
- pentru Autoritatea de Supraveghere AELS, de X. Lewis și de M. Moustakali, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: neerlandeza.

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 30 aprilie 2013,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 101 TFUE, a Directivei 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directivă-cadru) (JO L 108, p. 33, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 195, denumită în continuare „Directiva-cadru”), a Directivei 97/66/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 decembrie 1997 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor (JO L 24, p. 1), a Directivei 2002/19/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind accesul la rețelele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora (Directiva privind accesul) (JO L 108, p. 7, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 169), a Directivei 2002/20/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind autorizarea rețelor și serviciilor de comunicații electronice (Directiva privind autorizarea) (JO L 108, p. 21, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 183) și a Directivei 2002/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații (Directiva privind serviciul universal) (JO L 108, p. 51, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 213).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între UPC Nederland BV (denumită în continuare „UPC”), pe de o parte, și Gemeente Hilversum (comuna Hilversum, denumită în continuare „Hilversum”), pe de altă parte, având ca obiect un contract referitor la vânzarea de către aceasta din urmă a întreprinderii de teledistribuție prin cablu pe care o deținea.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Noul cadru de reglementare aplicabil serviciilor de comunicații electronice

- 3 Noul cadru de reglementare aplicabil serviciilor de comunicații electronice (denumit în continuare „NCR”) este compus din Directiva-cadru și din cele patru directive speciale care o însoțesc, și anume Directiva 97/66, Directiva privind accesul, Directiva privind autorizarea și Directiva privind serviciul universal (aceste din urmă patru directive fiind denumite în continuare, împreună, „directivele speciale”).
- 4 Directivele privind autorizarea, accesul și serviciul universal, precum și Directiva-cadru au fost modificate prin Directiva 2009/140/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 (JO L 337, p. 37, rectificare în JO 2013, L 241, p. 8). Cu toate acestea, ținând seama de data faptelor din litigiul principal, prezentul litigiu rămâne sub incidența acestor patru directive în versiunea lor inițială.

– Directiva-cadru

- 5 Potrivit considerentului (5) al Directivei-cadru:

„Pentru o convergență a sectoarelor telecomunicațiilor, a mijloacelor de informare în masă și a tehnologiei informaționale, toate rețelele și serviciile de transmisie trebuie reglementate de un singur cadru de reglementare. Acest cadru de reglementare include prezenta directivă și patru directive

speciale: Directiva [privind autorizarea], Directiva [privind accesul], Directiva [privind serviciul universal] și Directiva [97/66] [...]. Este necesar să se separe reglementarea transmisiei de reglementarea conținutului. Prin urmare, prezentul cadru nu reglementează conținutul serviciilor furnizate prin rețele de comunicații electronice folosind servicii de comunicații electronice, ca de exemplu conținutul emisiilor radio-TV, serviciile financiare și anumite servicii specifice societății informaționale și, astfel, nu aduce atingere măsurilor privind aceste servicii luate la nivel comunitar sau național în conformitate cu legislația comunitară, cu scopul de a promova diversitatea culturală și lingvistică și de a asigura protecția pluralismului mijloacelor de informare în masă. Conținutul programelor de televiziune este reglementat de Directiva 89/552/CEE a Consiliului din 3 octombrie 1989 privind coordonarea anumitor acte cu putere de lege și acte administrative din statele membre privind desfășurarea activităților de difuzare a programelor de televiziune [(JO L 298, p. 23, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 215), astfel cum a fost modificată prin Directiva 97/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30 iunie 1997 (JO L 202, p. 60, Ediție specială, 06/vol. 2, p. 232)]. Separarea dintre reglementarea transmisiei și reglementarea conținutului nu aduce atingere luării în considerare a legăturilor care există între acestea, în special pentru a garanta pluralismul mijloacelor de informare în masă, diversitatea culturală și protecția consumatorilor.”

6 Articolul 2 literele (a) și (c) din această directivă are următorul cuprins:

„În sensul prezentei directive:

(a) «rețea de comunicații electronice» înseamnă sisteme de transmisie și, după caz, echipamente de comutare sau de rutare și alte resurse care permit transmiterea semnalelor prin cablu, unde radio, prin mijloace optice sau prin alte mijloace electromagnetice, inclusiv rețele de satelit, rețele terestre fixe (cu comutare de circuite sau de pachete, inclusiv internet) și mobile, sistemele care utilizează rețeaua electrică, atât timp cât servesc la transmiterea semnalelor, rețelele utilizate pentru difuzarea programelor de radio și televiziune și rețelele de televiziune prin cablu, indiferent de tipul de informație transmisă;

[...]

(c) «serviciu de comunicații electronice» înseamnă serviciul furnizat de obicei contra cost și care constă în totalitate sau în principal în transmiterea de semnale prin rețele de comunicații electronice, inclusiv serviciile de telecomunicații și serviciile de transmisie prin rețele utilizate pentru radiodifuziune, dar nu și servicii care constau din furnizarea de conținuturi prin intermediul rețelelor și serviciilor de comunicații electronice; nu include serviciile societății informaționale astfel cum sunt acestea definite la articolul 1 din Directiva 98/34/CE [a Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 de stabilire a unei proceduri pentru furnizarea de informații în domeniul standardelor și reglementărilor tehnice (JO L 204, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 207), astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iulie 1998 (JO L 217, p. 18, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 282)] care nu constau în întregime sau în principal în transmiterea de semnale prin rețele de comunicații electronice.”

7 Articolul 3 din directiva menționată prevede:

„(1) Statele membre se asigură că fiecare sarcină încredințată autorităților naționale de reglementare [denumite în continuare «ANR»] prin prezenta directivă și prin directivele speciale este îndeplinită de un organism competent.

(2) Statele membre garantează independența [ANR], asigurându-se că acestea sunt distincte din punct de vedere juridic și independente din punct de vedere funcțional de toate organizațiile care furnizează rețele, echipamente sau servicii de comunicații electronice. [...]

[...]

(6) Comisia [Europeană] este notificată de către statele membre cu privire la toate [ANR] cărora le-au fost atribuite sarcini în aplicarea prezentei directive și directivelor speciale, precum și la responsabilitățile care revin fiecăreia.”

8 Articolul 8 din aceeași directivă are următorul cuprins:

„(1) Statele membre se asigură că, la îndeplinirea sarcinilor de reglementare prevăzute de prezenta directivă și de directivele speciale, [ANR] iau toate măsurile rezonabile care vizează atingerea obiectivelor prevăzute la alineatele (2), (3) și (4). Aceste măsuri sunt proporționale cu obiectivele respective.

[...]

(2) [ANR] promovează concurența în furnizarea rețelelor de comunicații electronice, a serviciilor de comunicații electronice și a serviciilor și infrastructurilor asociate, în special:

- (a) asigurându-se că utilizatorii, inclusiv utilizatorii cu handicap, au un beneficiu maxim în termeni de alegere, preț și calitate;
- (b) asigurându-se că nu există niciun fel de denaturare sau restricție a concurenței în sectorul comunicațiilor electronice;

[...]

(3) [ANR] contribuie la dezvoltarea pieței interne, *inter alia*:

- (a) eliminând obstacolele rămase în ceea ce privește furnizarea rețelelor de comunicații electronice, infrastructurilor și serviciilor asociate și a serviciilor de comunicații electronice la nivel european;

[...]

- (d) cooperând reciproc și cu Comisia într-un mod transparent pentru a asigura elaborarea unor practici de reglementare unitare și aplicarea unitară a prezentei directive și a directivelor speciale.

[...]”

9 La articolele 9-13 din Directiva-cadru se adaugă că sarcinile [ANR] privesc de asemenea gestionarea frecvențelor radio pentru serviciile de comunicații electronice, numerotarea, numirea și adresarea, drepturile de trecere, colocarea și utilizarea în comun a infrastructurilor, separarea contabilă și raporturile financiare.

– Directiva privind accesul

10 Articolul 13 alineatul (1) din Directiva privind accesul prevede:

„O [ANR] poate impune [...] obligații privind recuperarea costurilor și controlul prețurilor, inclusiv obligații privind orientarea prețurilor în funcție de costuri, precum și obligații privind sistemele de contabilitate a costurilor, pentru furnizarea unor tipuri specifice de interconectare și/sau acces, în situații în care o analiză a pieței indică faptul că lipsa unei concurențe eficiente înseamnă că operatorul

în cauză poate menține prețurile la un nivel extrem de ridicat sau poate comprima prețurile în detrimentul utilizatorilor finali. [ANR] iau în considerare investițiile făcute de operator și îi permit realizarea unui venit rezonabil din capitalul angajat, ținând seama de riscurile aferente.”

– Directiva 2009/140

11 În considerentul (5) al Directivei 2009/140 se menționează:

„Se urmărește reducerea treptată a reglementărilor *ex ante* specifice sectorului, pe măsură ce se intensifică concurența pe piață și, în cele din urmă, reglementarea comunicațiilor electronice doar prin dreptul concurenței. Ținând seama că piețele comunicațiilor electronice au demonstrat o dinamică concurențială puternică în ultimii ani, este esențial ca obligațiile de reglementare *ex ante* să fie impuse numai atunci când nu există concurență efectivă sau durabilă.”

Celelalte directive relevante

12 Potrivit considerentului (7) al Directivei 2002/77/CE a Comisiei din 16 septembrie 2002 privind concurența pe piețele de rețele și servicii de comunicații electronice (JO L 249, p. 21, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 132, denumită în continuare „Directiva privind concurența”):

„Prezenta directivă face trimitere la «servicii de comunicații electronice» și la «rețele de comunicații electronice» în locul termenilor folosiți anterior de «servicii de telecomunicații» și «rețele de telecomunicații». Noile definiții sunt indispensabile pentru a reflecta fenomenul de convergență prin reunirea în cadrul unei singure definiții a tuturor serviciilor și/sau rețelilor de comunicații electronice care transmit semnale prin cablu, radio, fibră optică sau alte mijloace electromagnetice (de exemplu, rețele fixe, fără cablu, de televiziune prin cablu și de satelit). Astfel, transmisia și difuzarea de programe de radio și televiziune trebuie recunoscută ca un serviciu de comunicații electronice, iar rețelele folosite pentru astfel de transmisii și difuziuni trebuie recunoscute ca rețele de comunicații electronice. Mai mult, trebuie să se indice clar faptul că noua definiție a rețelilor de comunicații electronice include și rețelele de fibre optice care permit părților terțe să transmită semnale prin intermediul propriilor echipamente de comutare sau rutare.”

13 Articolul 1 punctul 3 din Directiva privind concurența are următorul cuprins:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

3. «servicii de comunicații electronice» reprezintă un serviciu furnizat de obicei în schimbul unei remunerații care constă în exclusivitate sau în principal în transmiterea de semnale în rețelele de comunicații electronice, inclusiv servicii de telecomunicații și servicii de transmisie în rețele folosite pentru difuziune, dar excluzând serviciile de furnizare sau exercitarea de control editorial asupra conținutului transmis prin intermediul serviciilor și al rețelilor de comunicații electronice; nu se includ serviciile de societate informațională prevăzute la articolul 1 din Directiva [98/34] care nu constau în exclusivitate sau în principal în transmiterea de semnale în rețelele de comunicații electronice.”

- 14 La articolul 1 alineatul (1) litera (a) punctul (i) din Directiva 2010/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 10 martie 2010 privind coordonarea anumitor dispoziții stabilite prin acte cu putere de lege sau acte administrative în cadrul statelor membre cu privire la furnizarea de servicii mass-media audiovizuale (Directiva serviciilor mass-media audiovizuale) (JO L 95, p. 1, rectificare în JO 2010, L 263, p. 15) se prevede:

„În sensul prezentei directive:

(a) «serviciu mass-media audiovizual» înseamnă:

- (i) un serviciu, astfel cum este definit la articolele 56 și 57 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, care se află sub responsabilitatea editorială a unui furnizor de servicii mass-media și al cărui scop principal este furnizarea de programe în scop informativ, de divertisment sau educativ, pentru publicul larg, prin rețele de comunicații electronice în sensul articolului 2 litera (a) din [Directiva-cadru]. Un astfel de serviciu media audiovizual reprezintă fie o transmisie de televiziune, astfel cum este definită la litera (e) din prezentul alineat, fie un serviciu mass-media audiovizual la cerere, astfel cum este definit la litera (g) din prezentul alineat.”

Dreptul olandez

- 15 Regatul Țărilor de Jos a transpus NCR în dreptul național printr-o modificare a Legii privind telecomunicațiile (Telecommunicatiewet, Stb. 2004, nr. 189), intrată în vigoare la 19 mai 2004 (Stb. 2004, nr. 207).

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 16 Precum alte comune olandeze, Hilversum încredințase instalarea, întreținerea și exploatarea unei rețele de televiziune prin cablu pe teritoriul său unei societăți de teledistribuție care îi aparținea. Această operațiune era considerată un serviciu de utilitate publică, întrucât misiunea comunelor, ținând în același timp seama de costurile întreprinderii, este de a furniza cetățenilor lor un număr maxim de programe de televiziune, în cele mai bune condiții de recepție și la un tarif pe cât de avantajos posibil.
- 17 Sub influența evoluției intervenite la nivelul Uniunii, numeroase comune au decis să își vândă întreprinderile de teledistribuție prin cablu. Potrivit contractelor de vânzare încheiate în acest scop, comunele își rezervau competențe privind compunerea și tarifarea pachetului de bază de programe de radio și de televiziune accesibil prin cablu (denumit în continuare „pachetul de bază accesibil prin cablu”), oferit locuințelor conectate la rețea.
- 18 Astfel, prin contractul din 1 iulie 1996 privind operarea viitoare a rețelei prin cablu a Hilversum” (denumită în continuare „contractul”), această comună a vândut predecesorului în drepturi al UPC societatea de teledistribuție prin cablu, inclusiv rețeaua de cablu pe care o instalase comuna.
- 19 Hilversum se angaja, prin acest contract, să contribuie la obținerea de către cumpărător a autorizației care să îi permită construirea, întreținerea și operarea unei infrastructuri de radiodifuziune prin cablu pe teritoriul acestei comune.
- 20 În ceea ce o privește, UPC se angaja să facă investiții care să permită realizarea unei rețele de cablu apte să ofere un serviciu îmbunătățit abonaților medii ai respectivei comune și să pună la dispoziția acestora, în afara programelor de radio și de televiziune, un pachet atractiv de servicii de telecomunicații pentru particulari și pentru comercianți.

- 21 În plus, contractul conținea o clauză potrivit căreia UPC trebuia să garanteze un pachet de bază accesibil prin cablu care să răspundă criteriilor de compunere și de tarifare prevăzute în contract (denumită în continuare „clauza tarifară”). În contract se indica în această privință că tariful lunar pentru pachetul de bază accesibil prin cablu ar face obiectul unei adaptări anuale în funcție de indexarea prețurilor de consum, potrivit unei formule stabilite în anexa la contract. Se preciza de asemenea că creșterile de costuri externe vor fi repercutate proporțional asupra tarifului, dacă adaptarea prevăzută în această clauză nu va fi suficientă pentru a acoperi aceste creșteri.
- 22 De asemenea, contractul excludea rezilierea sau încetarea totală ori parțială a acestuia fără autorizația scrisă a tuturor părților și stipula că nu putea fi modificat decât cu autorizația scrisă a tuturor părților, fiind prevăzut că, în orice caz, acestea se vor pune de acord din nou asupra conținutului contractului peste zece ani.
- 23 Prin scrisoarea din 28 noiembrie 2003, UPC a informat Hilversum cu privire la faptul că tariful pachetului de bază accesibil prin cablu pentru toate locuințele din Hilversum va fi majorat începând cu 1 ianuarie 2004 și va crește de la 10,28 euro [taxa pe valoarea adăugată (denumită în continuare „TVA”) inclusă] pe lună la 13,32 euro (TVA inclus), în condițiile în care UPC factura cu 16 euro pachetul său de bază accesibil prin cablu în celelalte comune.
- 24 Hilversum a declanșat o acțiune prin care urmărea să interzică UPC să efectueze creșterea preconizată. Prin hotărârea din 23 decembrie 2003, Rechtbank te Amsterdam (Tribunalul din Amsterdam) a admis această cerere. Hotărârea respectivă a fost menținută în apel prin hotărârea pronunțată de Gerechtshof te Amsterdam (Curtea de apel din Amsterdam) la 12 august 2004. Recursul introdus de UPC împotriva acestei hotărâri a fost respins prin hotărârea pronunțată de Hoge Raad der Nederlanden (Curtea supremă) la 8 iulie 2005.
- 25 Pe de altă parte, în cursul anului 2003, în urma unor plângeri privind creșterile de tarif anunțate de UPC, Nederlandse Mededingingsautoriteit (Autoritatea Olandeză de Concurență, denumită în continuare „NMa”) a inițiat o investigație prin care urmărea să determine dacă, facturând tarife excesive pentru abonamente, UPC se făcuse vinovată de un abuz de poziție dominantă în sensul articolului 24 din Legea privind concurența [Wet houdende nieuwe regels omtrent de economische mededinging (Mededingingswet)] din 22 mai 1997.
- 26 Prin decizia din 27 septembrie 2005, NMa a ajuns la concluzia că tarifele practicate de UPC nu erau excesive, iar UPC nu era vinovată de abuz de poziție dominantă în sensul articolului 24 din Legea privind concurența.
- 27 La 28 septembrie 2005, Onafhankelijke Post en Telecommunicatie Autoriteit (Autoritatea Independentă în Materie de Servicii Poștale și Telecomunicații, denumită în continuare „OPTA”) a adoptat un proiect de decizie privind piața transmisiei și a furnizării de semnale audiovizuale din aria de acoperire a UPC, proiect în care această autoritate considera că UPC dispunea, în aria sa teritorială, de o putere semnificativă pe piața furnizării de pachete de bază accesibile prin cablu și îi impunea obligații referitoare la calcularea tarifelor sale.
- 28 La 3 noiembrie 2005, Comisia, sesizată de OPTA cu acest proiect de decizie conform procedurii prevăzute în Directiva-cadru, a exprimat îndoieli cu privire la compatibilitatea proiectului cu Directiva-cadru coroborată cu Recomandarea 2003/311/CE a Comisiei din 11 februarie 2003 privind piețele relevante de produse și servicii din sectorul comunicațiilor electronice susceptibile de a fi supuse unor reglementări *ex ante* în conformitate cu Directiva 2002/21 (JO L 114, p. 45). În decizia definitivă pe care a adoptat-o la 17 martie 2006, OPTA a renunțat în final la controlul prețurilor preconizat.

- 29 La 15 mai 2005, UPC a declanșat la Rechtbank te Amsterdam o procedură împotriva Hilversum, în cadrul căreia solicita ca clauza tarifară să fie declarată nulă și să se dispună ca Hilversum să autorizeze creșterile tarifelor. UPC invoca, în această privință, incompatibilitatea acestei clauze cu dreptul Uniunii.
- 30 Întrucât această acțiune a fost respinsă, UPC a introdus apel la instanța de trimitere, solicitându-i, pe de o parte, anularea clauzei tarifare sau, în subsidiar, declararea acesteia ca neaplicabilă, precum și, pe de altă parte, declararea faptului că Hilversum este responsabilă de prejudiciul pe care UPC considera că îl suferise din cauza faptului că nu putuse aplica abonaților săi stabiliți pe teritoriul comunei Hilversum tariful comun pe care îl practica la scară națională.
- 31 În decizia de trimitere, Gerechtshof te Amsterdam indică, în primul rând, că opiniile părților sunt divergente, mai întâi, cu privire la problema dacă serviciul oferit de UPC, și anume furnizarea unui pachet de bază accesibil prin cablu, intră în domeniul de aplicare material al NCR.
- 32 În al doilea rând, pentru cazul în care serviciul furnizat de UPC ar intra în domeniul de aplicare al NCR, instanța ridică problema consecințelor aplicării acestuia în privința clauzei tarifare. În acest context, în opinia instanței de trimitere, se naște întrebarea dacă Hilversum a conservat competența de a apăra interesul public intervenind în stabilirea prețurilor, ceea ce ar conduce de asemenea în mod necesar la întrebarea dacă NCR are ca obiect realizarea unei armonizări complete și dacă rămâne posibilă o intervenție complementară a autorităților publice. Dacă această competență de intervenție ar fi exclusă, ar trebui să se ridice problema dacă autoritatea publică este ținută de o obligație de cooperare loială în sensul dreptului Uniunii.
- 33 În al treilea rând, instanța de trimitere se întreabă dacă efectele unei eventuale nevalidități a clauzei tarifare sunt definite de dreptul Uniunii și, în special, de sancțiunea nulității enunțate la articolul 101 alineatul (2) TFUE.
- 34 În aceste condiții, Gerechtshof te Amsterdam a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Un serviciu care constă în difuzarea [unui pachet de bază accesibil prin cablu], pentru a cărui furnizare sunt percepute atât costuri de transmisie, cât și un quantum aferent (repercutării) remunerației achitate către organismele de radioteleviziune și societățile de gestiune colectivă a drepturilor de autor pentru difuzarea conținuturilor emisiilor radio-TV ale acestora, intră în domeniul de aplicare material al NCR?
- 2)
- a) Având în vedere liberalizarea sectorului telecomunicațiilor și obiectivele NCR, inclusiv procedura strictă de coordonare și de consultare prevăzută în acest cadru, care trebuie realizată înainte ca o [ANR] să dobândească competența (exclusivă) de a interveni în privința prețurilor pentru utilizatorii finali prin intermediul unei măsuri de control al prețurilor, comuna rămâne competentă (datoare) să protejeze interesele generale ale locuitorilor săi, intervenind prin intermediul unei clauze [tarifare]?
- b) În cazul unui răspuns negativ, NCR se opune utilizării clauzei [tarifare] stipulate de comună în contractul de vânzare a întreprinderii sale de teledistribuție prin cablu?
- În cazul unui răspuns negativ la întrebarea 2) [literele a) și b)]:

- 3) O autoritate publică precum comuna, care se află într-o situație ca aceea din speță, are (de asemenea) obligația de loialitate față de Uniune în cazul în care, la momentul încheierii și apoi al aplicării clauzei [tarifare], nu acționează în exercitarea unei misiuni publice, ci în cadrul unei competențe de drept privat [a se vedea de asemenea întrebarea 6) litera a)]?

- 4) În cazul în care este aplicabil NCR și comuna are obligația de loialitate față de Uniune:
- a) Obligația de loialitate față de Uniune coroborată cu NCR sau cu obiectivele acestuia, inclusiv cu procedura strictă de coordonare și de consultare prevăzută în acest cadru, care trebuie realizată înainte ca o [ANR] să dobândească competența de a interveni, prin intermediul unei măsuri de control al prețurilor, în privința tarifelor aplicate utilizatorului final, se opune utilizării de către comună a clauzei [tarifare]?
  - b) În cazul unui răspuns negativ, răspunsul la întrebarea 4) litera a) este diferit în ceea ce privește perioada ulterioară exprimării de către Comisie, în scrisoarea sa [«letter of serious doubt»], a unor îndoeli serioase în legătură cu compatibilitatea controlului prețurilor propus de OPTA cu obiectivele NCR cuprinse în articolul 8 din Directiva-cadru și în urma căreia OPTA a renunțat la adoptarea acestei măsuri?
- 5)
- a) Articolul 101 TFUE reprezintă o dispoziție de ordine publică pe care instanța națională trebuie să o aplice din oficiu în sensul articolelor 24 și 25 din Codul de procedură civilă olandez, depășind cadrul litigiului?
  - b) În cazul unui răspuns afirmativ, care sunt faptele prezentate în procedură în cazul cărora instanța trebuie să verifice din oficiu aplicabilitatea articolului 101 TFUE? Instanța are această obligație și în cazul în care controlul efectuat de instanță, după ce părților li s-a acordat permisiunea de a se exprima în această privință, conduce (eventual) la completarea faptelor în sensul articolului 149 din Codul de procedură civilă olandez?
- 6) În măsura în care articolul 101 TFUE trebuie aplicat depășind limitele litigiului trasate de părți și din perspectiva obiectivelor NCR, a aplicării acestuia de OPTA și de Comisie, precum și a apropierei noțiunilor «putere semnificativă pe piață» și «definirea piețelor relevante», utilizate în NCR, de alte noțiuni similare din dreptul concurenței al Uniunii, pe baza situației prezentate în prezenta procedură, se pun următoarele întrebări:
- a) La vânzarea întreprinderii sale de teledistribuție prin cablu și în cadrul convenției [tarifare] încheiate în acest context, comuna trebuie considerată întreprindere în sensul articolului 101 TFUE [a se vedea de asemenea întrebarea 3)]?
  - b) Conform Comunicării Comisiei privind acordurile de importanță minoră care nu restrâng în mod semnificativ concurența în sensul articolului 81 alineatul (1) [CE] (*de minimis*) (JO 2001, C 368, p. 13, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 27, punctul 11), clauza [tarifară] trebuie considerată o restricție gravă (restricție flagrantă) în sensul articolului 101 alineatul (1) litera (a) TFUE? În cazul unui răspuns afirmativ, există deja, pentru acest motiv, o restricție gravă a concurenței în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE? În cazul unui răspuns negativ, împrejurările amintite [...] la întrebarea 6) litera d) prezintă relevanță pentru răspuns?
  - c) În cazul în care clauza [tarifară] nu reprezintă o restricție gravă, aceasta are drept scop (deja) o restrângere a concurenței întrucât:
    - [NMa] a ajuns la concluzia că, prin impunerea unor tarife (mai mari) pentru prestarea de servicii identice cu difuzarea [unui pachet de bază accesibil prin cablu] pe aceeași piață, UPC nu a abuzat de poziția sa dominantă;

- în «letter of serious doubt», Comisia a exprimat îndoieli serioase față de compatibilitatea unei intervenții (prelabile) asupra tarifelor aplicate utilizatorului final (prin intermediul controlului tarifelor) pentru servicii precum difuzarea [unui pachet de bază accesibil prin cablu] de către UPC cu obiectivele definite la articolul 8 din Directiva-cadru? Împrejurarea că, în urma «letter of serious doubt», OPTA a renunțat la controlul prețurilor este relevantă pentru răspuns?

d) Având în vedere (de asemenea) că:

- în conformitate cu NCR, UPC trebuie considerată drept întreprindere cu o putere semnificativă pe piață (Comunicarea *de minimis*, punctul 7);
- aproape toate comunele olandeze care și-au cedat în anii '90 întreprinderile de teledistribuție prin cablu unor operatori de cablu – printre care și UPC – și-au rezervat în aceste contracte competențe de stabilire a tarifelor pentru pachetul de bază [accesibil prin cablu] (Comunicarea *de minimis*, punctul 8),

un contract care cuprinde o clauză [tarifară] reprezintă o restricție gravă a concurenței în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE?

e) Având în vedere că:

- în conformitate cu NCR, UPC trebuie considerată întreprindere cu o putere semnificativă pe piață;
- OPTA a realizat procedura de consultare europeană care, potrivit NCR, trebuie efectuată în cazul în care o măsură planificată va avea efecte asupra comerțului dintre statele membre în privința unei măsuri de control al prețurilor în cadrul serviciilor precum difuzarea [unui] pachet de bază [accesibil] prin cablu de către operatorul de cablu cu o putere semnificativă pe piață, de exemplu UPC;
- valoarea contractului era la acel moment de 51 de milioane de florini olandezi (NLG), aproximativ 23 de milioane de euro;
- aproape toate comunele olandeze care și-au cedat în anii '90 întreprinderile de teledistribuție prin cablu unor operatori de cablu – printre care și UPC – și-au rezervat în aceste contracte competențe pentru stabilirea tarifelor pentru pachetul de bază [accesibil prin cablu],

contractul care cuprinde o clauză [tarifară] trebuie considerat că este de natură să aducă atingere semnificativă comerțului dintre statele membre în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE și în conformitate cu Orientările privind conceptul de efect asupra comerțului din articolele 81 [CE] și 82 [CE] din tratat (JO 2004, C 101, p. 81, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 149)?

7) Având în vedere NCR și îndoielile serioase exprimate de Comisie în «letter of serious doubt» cu privire la compatibilitatea unei intervenții (*ex ante*) asupra tarifelor aplicabile utilizatorului final cu obiectivele legislației din materia concurenței, instanța națională mai este autorizată să constate în temeiul articolului 101 alineatul (3) TFUE inaplicabilitatea unei clauze [tarifare] interzise conform articolului 101 alineatul (1) TFUE? Împrejurarea că, în urma «letter of serious doubt», OPTA a renunțat la controlul planificat al prețurilor este relevantă pentru răspuns?

- 8) Având în vedere împrejurările din momentul încheierii contractului (etapa inițială de liberalizare a sectorului telecomunicațiilor) și evoluțiile ulterioare din cadrul sectorului telecomunicațiilor, inclusiv intrarea în vigoare a NCR, precum și îndoielile serioase exprimate de Comisie cu privire la adoptarea unei măsuri de control al prețurilor, sancțiunea nulității prevăzută la articolul 101 alineatul (2) TFUE permite o relativizare a aplicării sale în timp?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 35 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 2 litera (c) din Directiva-cadru trebuie interpretat în sensul că un serviciu care constă în furnizarea unui pachet de bază accesibil prin cablu și a cărui facturare include costurile de transmisie, precum și remunerarea organismelor de radiodifuziune și redevențele plătite societăților de gestiune colectivă a drepturilor de autor pentru difuzarea conținuturilor operelor intră în sfera noțiunii „serviciu de comunicații electronice” și, prin urmare, în domeniul de aplicare material atât al acestei directive, cât și al directivelor speciale care constituie NCR aplicabil serviciilor de comunicații electronice.
- 36 În această privință, trebuie amintit că, în temeiul articolului 2 literele (a) și (c) din Directiva-cadru, „serviciu de comunicații electronice” înseamnă serviciul furnizat de obicei contra cost și care constă în totalitate sau în principal în transmiterea de semnale prin rețele de comunicații electronice, inclusiv serviciile de telecomunicații și serviciile de transmisie prin rețele utilizate pentru radiodifuziune, dar nu și servicii care constau din furnizarea de conținuturi prin intermediul rețelelor, inclusiv rețelele de cabluri de televiziune, și al serviciilor de comunicații electronice ori în exercitarea unei responsabilități editoriale cu privire la aceste conținuturi. Acest articol din Directiva-cadru precizează, în plus, că noțiunea „serviciu de comunicații electronice” nu include serviciile societății informaționale astfel cum sunt acestea definite la articolul 1 din Directiva 98/34, care nu constau în întregime sau în principal în transmiterea de semnale prin rețele de comunicații electronice.
- 37 Această definiție a serviciului de comunicații electronice a fost preluată în termeni echivalenți la articolul 1 punctul 3 din Directiva privind concurența.
- 38 Astfel cum reiese din considerentul (5) al Directivei-cadru, pentru o convergență a sectoarelor telecomunicațiilor, a mijloacelor de informare în masă și a tehnologiei informaționale, toate rețelele și serviciile de transmisie trebuie reglementate de un singur cadru de reglementare și, la stabilirea cadrului menționat, este necesar să se separe reglementarea transmisiei de reglementarea conținutului. Potrivit aceluiași considerent, NCR nu reglementează conținutul serviciilor furnizate prin rețele de comunicații electronice folosind servicii de comunicații electronice, ca de exemplu, conținutul emisiilor radio-TV, serviciile financiare și anumite servicii specifice societății informaționale, și, astfel, nu aduce atingere măsurilor privind aceste servicii luate la nivelul Uniunii sau la nivel național în conformitate cu legislația Uniunii, cu scopul de a promova diversitatea culturală și lingvistică și de a asigura protecția pluralismului mijloacelor de informare în masă.
- 39 De asemenea, în considerentul (7) al Directivei privind concurența, în care se menționează că noțiunile de servicii și rețele de „comunicații electronice” au fost preferate celor de servicii și rețele de „telecomunicații” tocmai pentru a reflecta fenomenul de convergență, se indică faptul că aceste definiții reunesc toate serviciile și/sau rețelele de comunicații electronice care transmit semnale prin cablu, radio, fibră optică sau alte mijloace electromagnetice, pentru a include rețelele fixe, fără cablu, de televiziune prin cablu și de satelit. În același considerent se precizează, în plus, că transmisia și difuzarea de programe de radio și de televiziune trebuie recunoscute ca un serviciu de comunicații electronice.

- 40 Pe de altă parte, articolul 1 alineatul (1) litera (a) punctul (i) din Directiva serviciilor mass-media audiovizuale definește serviciul mass-media audiovizual ca un serviciu, astfel cum este definit la articolele 56 TFUE și 57 TFUE, care se află sub responsabilitatea editorială a unui furnizor de servicii mass-media și al cărui scop principal este furnizarea de programe în scop informativ, de divertisment sau educativ, pentru publicul larg, prin rețele de comunicații electronice în sensul articolului 2 litera (a) din Directiva-cadru.
- 41 Din elementele de mai sus rezultă că, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 33 din concluzii, directivele relevante, în special Directiva-cadru, Directiva privind concurența și Directiva serviciilor mass-media audiovizuale, stabilesc o distincție clară între producția de conținuturi, care implică o responsabilitate editorială, și transmiterea conținuturilor, care exclude orice responsabilitate editorială, întrucât conținuturile și transmiterea lor intră sub incidența unor reglementări separate care urmăresc obiective specifice fiecăreia, fără a se referi nici la clienții serviciilor furnizate, nici la structura costurilor de transmisie facturate acestora din urmă.
- 42 În speță, din decizia de trimitere, precum și din observațiile scrise și orale prezentate Curții reiese că UPC exercită o activitate care constă, în esență, în transmiterea de programe de radio și de televiziune prin cablu clienților săi, deținători de abonament. UPC a confirmat în cadrul ședinței în fața Curții că nu produce ea însăși programele respective și că nu exercită nicio responsabilitate editorială asupra conținutului acestora.
- 43 Dacă clienții UPC subscriu un abonament pentru a obține pachetul de bază accesibil prin cablu pe care îl propune societatea, acest lucru nu implică însă că activitatea acesteia, care constă în difuzarea de programe produse de editorii de conținut, și anume canalele de radio și de televiziune, prin transmiterea acestora până la punctul de conectare al rețelei sale de cablu situat la domiciliul abonaților săi, trebuie exclusă din noțiunea „serviciu de comunicații electronice” în sensul articolului 2 litera (c) din Directiva-cadru și, prin urmare, din domeniul de aplicare al NCR.
- 44 Dimpotrivă, din ce s-a arătat la punctele 36-41 din prezenta hotărâre reiese că furnizarea unui pachet de bază accesibil prin cablu intră în sfera noțiunii de serviciu de comunicații electronice și, așadar, în domeniul de aplicare material al NCR, dacă acest serviciu cuprinde transmiterea semnalelor prin rețeaua de teledistribuție prin cablu.
- 45 Orice altă interpretare ar reduce în mod considerabil domeniul de aplicare al NCR, ar aduce atingere efectului util al dispozițiilor sale și ar compromite, prin urmare, realizarea obiectivelor pe care le urmărește. Astfel, finalitatea însăși a NCR fiind, după cum reiese din considerentul (5) al Directivei 2009/140, stabilirea unei veritabile piețe interne a comunicațiilor electronice în cadrul căreia acestea trebuie, în final, să fie reglementate numai de dreptul concurenței, excluderea activităților unei întreprinderi precum UPC din domeniul de aplicare al NCR, sub pretextul că nu se limitează la transmiterea de semnale, l-ar lipsi de orice efecte.
- 46 Pentru aceleași motive, împrejurarea că cheltuielile de transmisie facturate abonaților includ remunerația datorată canalelor de radioteleviziune și redevențele plătite organismelor de gestiune colectivă a drepturilor de autor pentru difuzarea conținutului operelor nu ar putea să împiedice calificarea serviciului furnizat de UPC drept serviciu de comunicații electronice în sensul NCR.
- 47 Având în vedere toate aceste considerații, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 2 litera (c) din Directiva-cadru trebuie interpretat în sensul că un serviciu care constă în furnizarea unui pachet de bază accesibil prin cablu și a cărui facturare include costurile de transmisie, precum și remunerarea organismelor de radioteleviziune și taxele plătite societăților de gestiune colectivă a drepturilor de autor pentru difuzarea conținuturilor operelor intră în sfera noțiunii „serviciu de comunicații electronice” și, prin urmare, în domeniul de aplicare material atât al acestei directive, cât

și al directivelor speciale, care constituie NCR aplicabil serviciilor de comunicații electronice, în măsura în care acest serviciu include în principal transmiterea conținuturilor televizuale pe rețeaua de teledistribuție prin cablu până la terminalul de recepție al consumatorului final.

Cu privire la a doua întrebare litera a)

- 48 Prin intermediul celei de a doua întrebări litera a), instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă directivele care compun NCR trebuie interpretate în sensul că, de la expirarea termenului lor de transpunere, nu permit ca o entitate precum cea în discuție în litigiul principal să intervină în tarifele aplicate consumatorului final pentru furnizarea unui pachet de bază accesibil prin cablu.
- 49 Este necesar să se arate de la bun început că abordarea adoptată de NCR se distinge de cea care caracterizează cadrul de reglementare în vigoare anterior. Astfel, în vechiul cadru de reglementare, normele aplicabile pe o piață determinată erau definite chiar de cadrul de reglementare, în timp ce în NCR, ANR sunt cele competente pentru a defini piața relevantă în vederea aplicării normelor de reglementare și a instrumentelor de intervenție de acest tip prevăzute de NCR. În acest scop, ARN trebuie să efectueze analize de piață și, în special, atunci când constată că anumite întreprinderi dispun de o putere semnificativă pe piață, le pot impune anumite obligații, inclusiv tarife.
- 50 Competențele de reglementare ale ARN sunt definite la articolele 8-13 din Directiva-cadru. În special, articolul 8 din această directivă impune statelor membre obligația de a se asigura că ARN iau toate măsurile rezonabile care vizează promovarea concurenței în furnizarea serviciilor de comunicații electronice, asigurându-se că nu există niciun fel de denaturare sau de restrângere a concurenței în sectorul telecomunicațiilor electronice și eliminând obstacolele rămase în ceea ce privește furnizarea serviciilor respective la nivelul Uniunii (a se vedea Hotărârea din 31 ianuarie 2008, Centro Europa 7, C-380/05, Rep., p. I-349, punctul 81, precum și Hotărârea din 13 noiembrie 2008, Comisia/Polonia, C-227/07, Rep., p. I-8403, punctele 62 și 63).
- 51 Printre aceste măsuri care, în anumite cazuri, trebuie notificate prealabil Comisiei figurează măsuri referitoare la recuperarea costurilor și la controlul prețurilor, inclusiv obligațiile privind orientarea prețurilor în funcție de costuri, în temeiul, în special, al articolului 13 din Directiva privind accesul.
- 52 Potrivit articolului 3 din Directiva-cadru, statele membre trebuie, printre altele, să se asigure că misiunile atribuite ARN-urilor sunt îndeplinite de organisme competente și independente. Pe de altă parte, statele membre trebuie să notifice Comisiei numele ARN-urilor, precum și responsabilitățile acestora.
- 53 Or, din dosarul prezentat Curții reiese fără ambiguitate că Hilversum nu este o ARN. Este suficient să se arate, în această privință, că Regatul Țărilor de Jos nu a notificat Comisiei nicio decizie sau intenție de a desemna această comună ca ARN, ci, dimpotrivă, acest stat a desemnat OPTA. Situația în care se află Hilversum nu se aseamănă, în final, în niciun mod cu cea a unui legiuitor național, precum cea avută în vedere de Curte la punctul 30 din Hotărârea din 6 octombrie 2010, Base și alții (C-389/08, Rep., p. I-9073).
- 54 Rezultă de aici că, în principiu, Hilversum nu este competentă pentru a interveni direct în tarifele care sunt aplicate consumatorului final pentru serviciile care intră sub incidența NCR. Printre aceste servicii figurează, după cum reiese din răspunsul la prima întrebare adresată, serviciul care constă în furnizarea unui pachet de bază accesibil prin cablu. În orice caz, Hilversum poate solicita ca ARN, în speță OPTA, să adopte măsuri adecvate.

55 Având în vedere toate considerațiile precedente, trebuie să se răspundă la a doua întrebare litera a) că directivele care compun NCR trebuie interpretate în sensul că, de la expirarea termenului lor de transpunere, nu permit ca o entitate precum cea în discuție în litigiul principal, care nu are calitate de ARN, să intervină în mod direct în tarifele aplicate consumatorului final pentru furnizarea unui pachet de bază accesibil prin cablu.

Cu privire la a doua întrebare litera b) și la a patra întrebare litera a)

56 Prin intermediul celei de a doua întrebări litera b) și al celei de a patra întrebări litera a), care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă directivele care compun NCR trebuie interpretate în sensul că nu permit, în împrejurări precum cele din litigiul principal și având în vedere principiul cooperării loiale, ca o entitate care nu are calitatea de ARN să se prevaleze, în raport cu un furnizor de pachete de bază accesibile prin cablu, de o clauză izvorâtă dintr-un contract încheiat anterior adoptării NCR și care limitează libertatea tarifară a acestui furnizor.

57 Clauza tarifară în discuție în litigiul principal a fost stipulată în contractul din 1 iulie 1996 prin care Hilversum a vândut predecesorului în drept al UPC societatea de teledistribuție prin cablu pe care o controla până în acel moment. Nici instanța de trimitere, nici vreuna din părțile care au prezentat observații Curtii nu a contestat validitatea acestei clauze la momentul încheierii contractului sau faptul că aceasta a fost negociată și stabilită în mod liber de Hilversum și de predecesorul în drept al UPC, ceea ce însă trebuie să verifice instanța națională în lumina situației de fapt și a dreptului național. Sub rezerva acestei verificări, a doua întrebare litera b) și a patra întrebare litera a) trebuie înțelese în sensul că privesc un contract încheiat în mod valabil.

58 Dacă, după cum a observat Hilversum, nimic din directivele care compun NCR nu permite să se concluzioneze că acestea au drept efect atragerea automată a caducității unei clauze tarifare stabilite în mod valabil anterior adoptării acestor directive, această constatare nu aduce un răspuns suficient întrebărilor adresate. Astfel, acest răspuns va trebui să permită instanței de trimitere să statueze nu numai cu privire la cererea UPC având ca obiect anularea clauzei tarifare menționate, ci și cu privire la cererea subsidiară a UPC prin care se urmărea să se constate că, din cauza NCR, Hilversum nu poate continua să se prevaleze de această clauză.

59 Trebuie amintit că, în domeniile care țin de dreptul Uniunii, inclusiv cel al serviciilor de comunicații electronice, autoritățile publice din statele membre sunt ținute de principiul cooperării loiale. În temeiul principiului menționat, acestea sunt obligate să adopte orice măsură generală sau specială pentru asigurarea îndeplinirii obligațiilor care decurg din tratate sau care rezultă din actele instituțiilor Uniunii și să se abțină de la orice măsură care ar putea pune în pericol realizarea obiectivelor Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 martie 1986, Comisia/Belgia, 85/85, Rec., p. 1149, punctul 22, Hotărârea din 4 martie 2004, Germania/Comisia, C-344/01, Rec., p. I-2081, punctul 79, și Hotărârea din 28 aprilie 2011, El Dridi, C-61/11 PPU, Rep., p. I-3015, punctul 56).

60 În cadrul demersului său de urmărire a intereselor consumatorilor rezidenți pe teritoriul său, Hilversum este, așadar, obligată să coopereze pentru eficacitatea regimului instaurat de NCR și să evite orice măsură contrară acestuia.

61 În speță, nu se contestă că în contractul în cauză se stipula că părțile urmau să se pună de acord din nou asupra conținutului acestuia după zece ani. În cadrul ședinței, Hilversum a confirmat că, pentru a prezerva pentru locuitorii săi tarife care prevalau în temeiul clauzei tarifare cuprinse în acest contract, s-a opus, la finalul termenului respectiv de zece ani, adaptării acestei clauze.

- 62 Or, clauza menționată stabilea tariful lunar pentru pachetul de bază accesibil prin cablu la 13,65 NLG fără TVA și nu permitea ca UPC să adapteze acest tarif decât în funcție de indexarea prețurilor pentru consum și de creșterile „costurilor externe”. Insistând pe aplicarea continuă și neschimbată a acestei limitări a libertății tarifare a UPC, deși contractul invita la o concertare pentru ca această clauză să fie evaluată în lumina dezvoltărilor care au avut loc între anii 1996 și 2006, Hilversum a contribuit la nerespectarea, pe teritoriul său, a normelor din NCR care nu impun o asemenea limitare furnizorilor de servicii de comunicații electronice, ci, dimpotrivă, pun accentul pe libertatea tarifară prin stabilirea unor restricții precise care, în temeiul unei analize a pieței și în cadrul unor proceduri bine determinate, pot fi fixate de ARN.
- 63 Având în vedere toate considerațiile precedente, trebuie să se răspundă la a doua întrebare litera b) și la a patra întrebare litera a) că directivele care compun NCR trebuie interpretate în sensul că nu permit, în împrejurări precum cele din litigiul principal și având în vedere principiul cooperării loiale, ca o entitate care nu are calitatea de ARN să se prevealeze, în raport cu un furnizor de pachete de bază accesibile prin cablu, de o clauză cuprinsă într-un contract încheiat anterior adoptării NCR aplicabil serviciilor de comunicații electronice și care limitează libertatea tarifară a acestui furnizor.

Cu privire la a treia întrebare, la a patra întrebare litera b) și la întrebările a cincea-a opta

- 64 Având în vedere răspunsurile date la prima întrebare, la a doua întrebare literele a) și b) și la a patra întrebare litera a), nu este necesar să se răspundă la a treia întrebare, la a patra întrebare litera b) și nici la întrebările a cincea-a opta.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 65 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

- 1) **Articolul 2 litera (c) din Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directivă-cadru) trebuie interpretat în sensul că un serviciu care constă în furnizarea unui pachet de bază de programe de radio și de televiziune accesibil prin cablu și a cărui facturare include costurile de transmisie, precum și remunerarea organismelor de radioteleviziune și redevențele plătite societăților de gestiune colectivă a drepturilor de autor pentru difuzarea conținutului operelor intră în sfera noțiunii „serviciu de comunicații electronice” și, prin urmare, în domeniul de aplicare material atât al acestei directive, cât și al Directivei 97/66/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 decembrie 1997 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor, al Directivei 2002/19/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind accesul la rețelele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora (Directiva privind accesul), al Directivei 2002/20/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind autorizarea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice (Directiva privind autorizarea) și al Directivei 2002/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații (Directiva privind serviciul universal), care constituie noul cadru**

de reglementare aplicabil serviciilor de comunicații electronice, în măsura în care acest serviciu include în principal transmiterea conținuturilor televizuale prin rețeaua de teledistribuție prin cablu până la terminalul de recepție al consumatorului final.

- 2) Aceste directive trebuie interpretate în sensul că, de la expirarea termenului lor de transpunere, nu permit ca o entitate precum cea în discuție în litigiul principal, care nu are calitate de autoritate națională de reglementare, să intervină în mod direct în tarifele aplicate consumatorului final pentru furnizarea unui pachet de bază de programe de radio și de televiziune accesibil prin cablu.**
- 3) Aceleași directive trebuie interpretate în sensul că nu permit, în împrejurări precum cele din litigiul principal și având în vedere principiul cooperării loiale, ca o entitate care nu are calitatea de autoritate națională de reglementare să se prevaleze, în raport cu un furnizor de pachete de bază de programe de radio și de televiziune accesibile prin cablu, de o clauză cuprinsă într-un contract încheiat anterior adoptării noului cadru de reglementare aplicabil serviciilor de comunicații electronice și care limitează libertatea tarifară a acestui furnizor.**

Semnături